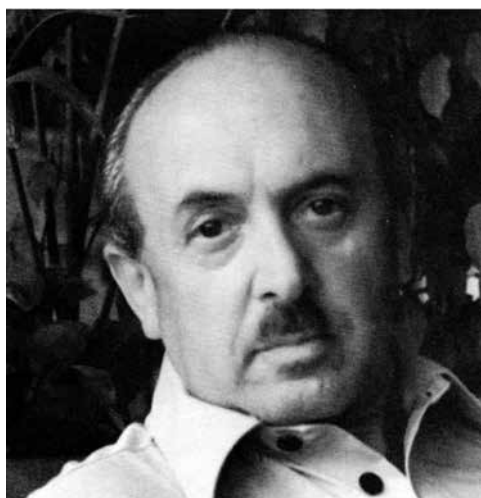

JURICA MURAI – VARAŽDIN I VARAŽDINSKE BAROKNE VEČERI

U ovom radu predstavljeno je djelovanje pijaniste Jurice Muraja u vremenu od 1974. do 1993. godine. U tom sam razdoblju bio tajnik Samoupravne interesne zajednice kulture općine Varaždin (SIZK-a) i Organizacijskog odbora Varaždinskih baroknih večeri, a uz to i organizator Međunarodnog pijanističkog natjecanja "Bach-Händel-Scarlatti" 1985. i 1987. godine. Gotovo dvadeset godina imao sam prigodu surađivati s uglednim profesorom u pripremi njegovih koncerata i festivalskih sjednica kada se razvilo iskreno poštovanje i prijateljstvo. 1985. i 2009. godine pripremio sam dokumentarne izložbe o njegovu radu i životu.

Slika 1. Jurica Murai, prof. Muzičke akademije u Zagrebu 1978.

UVOD

Kada je 1972. godine u Varaždinu objavljeno kapitalno povijesno djelo prof. Krešimira Filića *Glazbeni život Varaždina* uz mnoge nepoznate podatke i dokumente, u poglavlju "Varaždinci koji su se istakli na glazbenom polju", autor je iznio i 66 imena glazbenih pedagoga, skladatelja, vokalnih solista, pijanista, instrumentalista i dirigenata, rođenih u Varaždinu, te Varaždinaca koji su djelovali u Hrvatskoj ili Europi. Prof. Filić je topla i opširno predstavio i Juricu Muraju, koji je već početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća (kada je knjiga pripremana) bio afirmirani domaći i međunarodni umjetnik: "Jedan od najboljih i najpoznatijih hrvatskih pijanista svakako je profesor Jurica Murai koji je svojim produhovljenim umijećem stekao najlaskavija priznanja ne samo u Jugoslaviji, nego i diljem cijele Europe. Spada bezuvjetno u krug varaždinskih reproduktivnih glazbenih umjetnika, jer se rodio u našem gradu 26. III. 1927. od majke Varaždinke, a osjećajno je trajno povezan sa svojim rodnim gradom, gdje je kako sam ističe proveo najljepše godine svog djetinjstva i mladosti (...)"¹

GLAZBENO DJETINJSTVO JURICE MURAJA

Uz baku Angelu Murai, koja je od šeste godine života preuzela brigu za njegovo glazbeno obrazovanje, Murai je okružen istinskim glazbenim štovateljima: "Baka je svirala glasovir kao i moja majka, ali ne na umjetničkoj razini, otac je bio ljubitelj. U cijeloj obitelji vladao je kult glazbe. Na našem imanju u Međimurju imali smo lijepu kuću ... (koja) se nije nikad mogla dovoljno zagrijati (...) sjećam se jednog Božića, i radio prijenosa Tannhäusera. Nije mi bilo ni šest godina, sjeđio sam zamotan u deku, a otac mi je tumačio svaki pojedini prizor(...)"²

U knjizi prof. Filića nalazimo i biografiju Otilije Kaderžavek-Petrony, profesorice klavira na Glazbenoj školi Varaždin (1923.-1955.). Upamtio sam da se Jurica Murai za boravka u Varaždinu rado sjećao "tete" Otilije (Petrony) Kaderžavek (1901. – 1991.) i posjećivao njezino posljednje počivalište na varaždinskom groblju. Gospođa Kaderžavek kumovala je 5. svibnja 1927. krštenju Jurice Muraja (uz svojeg supruga). Iako je bila klavirski pedagog nije sudjelovala u glazbenom obrazovanju Jurice Muraja, koje je u cijelosti preuzeo prof. Svetislav Stančić, ali je bila trajno prisutna u njegovu obiteljskom životu.³

¹ Krešimir FILIĆ, *Glazbeni život Varaždina*, Muzička škola Varaždin, Varaždin, 1972., str. 517.

² Sjećanje Jurice Muraja u knjizi: Erika KRAPAN, *Murai*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2000., str. 25.

³ Kaderžavek-Petrony Otilija, profesorica klavira (Varaždin 6. 10. 1901. – 23. 02. 1991.). U Varaždinu je provela cijeli radni vijek. Polazila je pučku i višu djevojačku školu, istodobno učila i klavir kod Drage Hertl, a kasnije kod Anke Maltarić-Jurmić. Studij klavira i glazbene teorije diplomirala

Slika 2. Prvi razred Državne realne gimnazije u Varaždinu 1937. godine.
Jurica Murai prva klupa lijevo

U biografiji svakog glazbenika uvijek se navodi godina i mjesto prvog nastupa: Jurica Murai je prvi put nastupio 27. studenoga 1937. u svojoj desetoj godini u velikoj koncertnoj dvorani varaždinskog kazališta, kada je pratio Josipa Klimu na violini (Čajkovski, Schiller V.) [ime skladatelja nepoznato], dok je samostalno izveo Griegov *Potočić* i *Ševinu pjesmu* P. I. Čajkovskog. Mali umjetnici su te godine pohađali prvi razred Državne realne gimnazije u Varaždinu zajedno s Miljenkom Stančićem koji je crtao plakate za njihove nastupe.⁴

Početka gimnazijskog školovanja sjeća se i prof. dr. Miroslav Šicel, znameniti književni istraživač i povjesničar, koji se istini za volju dugo nije spominjao uz slavnu trojku Murai-Klima-Stančić, iako je bio profesor, a kasnije akademik. "Ne samo da sam se družio, nego je nekoliko školskih godina moj razred bio pun budućih značajnih ljudi hrvatske kulture. U istoj smo gotovo klupi sjedili danas, nažalost, već pokojni Miljenko Stančić, te u evropskim razmjerima pozna-

je 1923. godine na Hrvatskom državnom konzervatoriju u Zagrebu, u klasi prof. Marije Boić i prof. Antonije Geiger-Eichhorn. Od 1923. godine profesorica je na glazbenoj školi u Varaždinu, za čije ponovo otvaranje i posebno zaslužna, upisavši 1936. u nju sve svoje privatne đake. Na varaždinskoj glazbenoj školi predavala je klavir punih 19 godina, u mirovinu nastupila 1955. Neki od njenih đaka postali su istaknuti dirigenti: Krešimir Pascuttini, te glazbeni pedagozi: Vladimir Šcedrov, Vesna Sever, Biserka Sabljak i drugi.

⁴ E. KRPAN, n. dj., str. 26 - 27.

ti umjetnici, violinist Josip Klima i pijanist Jurica Murai. Sa Stančićem sam bio posebno vezan: zajedno smo išli u školu od prvog razreda pučke škole do osmog razreda gimnazije”.⁵

JURICA MURAI I VARAŽDINSKE BAROKNE VEČERI

Prvi puta sam se kao tajnik Zajednice za kulturu uključio u rad Odbora Varaždinskih baroknih večeri 1974. godine koji je imao privremeni status. Ubrzo sam upoznao iskusne organizacijske suradnike: Ivana Crnkovića i Čedomila Ožega. Tada smo za pokroviteljstvo zamolili Ivana Kurtalja, generalnog direktora “Varteksa”. Sjećam se prvog razgovora o sponzorstvu “Varteksa” kada je I. Kurtalj upitao: koliko vam [novaca] treba? Od tog vremena pa sve do devedesetih godina 20. st. “Varteks” je redovno donirao festival, ali i druge kulturne programe Varaždina.

Uz formalno-pravno situiranje SIZ-a kulture Varaždina 1975. godine, uređen je i status Varaždinskih baroknih večeri, koje su imale dva tijela: Programski odbor i Organizacijski odbor. Prvim je niz godina predsjedao Vladimir Kranjčević (1971. - 2006.), a Jurica Murai bio je član do 1999. godine. Predsjednik Organizacijskog odbora bio je Vladimir Koščec od 1976. do 1981., kasnije Franjo Ruža i Darko Sačić. Uz poslove tajnika SIZ-a kulture Općine Varaždin obavljao sam i tajničke poslove za Odbor VBV od 1974. do 1993. godine sa manjim prekidima.⁶

Slika 3.
Jurica Murai i Marijan
Kraš 1976. godine

⁵ Ernest FIŠER, “Prof. dr. Miroslav Šicel. “Šef” za hrvatsku književnost”. *Varaždinske vijesti*, 4. studenoga 1992., br. 2494., str. 25.

⁶ *Spomenica uz dvadesetu obljetnicu Varaždinskih baroknih večeri 1971-1990*. Uredio Marijan Kraš. Varaždin, Varaždinske barokne večeri, 1990., str. 28-30.

Iako se u javnosti malo znalo o teškoćama VBV zbog otpora tadašnje varaždinske politike održavanju koncerata u crkvama, teška prepreka savladana je 1974. godine. Vladimir Kranjčević obavio je prvi razgovor sa Vladimirom Pezom, tada zamjenikom sekretara za kulturu i prosvjetu SR Hrvatske, dok je sekretar bio dr. Stipe Šušar. Potom je uslijedio i višesatni razgovor s Ivicom Račanom, zaduženim za idejna pitanja umjetnosti i kulture CK SKH, a probleme VBV su predstavili V. Kranjčević i J. Murai. Nakon tih “uvjeravanja” festivalu je dozvoljeno korištenje sakralnih prostora za koncertne izvedbe u Varaždinu, Lepoglavi i drugim mjestima, bez uvjetovanja. Bilo je to značajno proširenje prostora za djelovanje VBV: odjednom je nastupilo razumijevanje, ali i više sredstava. Velike koncerte snima Zagrebačka televizija i radio, omogućene su oratorijske izvedbe i gostovanja iz inozemstva.

Za vrijeme 6. varaždinskih baroknih večeri 1976. Jurica Murai sudjelovao je u programu za radnike poduzeća “Mundus-Florijan Bobić”, zajedno s Vladimirom Kranjčevićem, Vladimirom Ruždjakom, Mladenom Raukarom uz Akademski zbor “Ivan Goran Kovačić”. Tom je prigodom J. Murai demonstrirao sviranje čembala, a radnici – pokrovitelji 6. VBV izvođače su nagradili velikim pljeskom i cvijećem.

Ovaj instrument je bilo manji prijenosni čembalo, vlasništvo flautista prof. Thea Tabake koje se tih se dana koristilo u praizvedbi *Muzičke žrtve* J. S. Bacha, prve izvedbe u Jugoslaviji uz umjetničko vodstvo J. Muraja. Prijevoz iz Zagreba u Varaždin i zahtjevi za čuvanje instrumenta bili su rigorozni, a osim toga vlasnik ga je trebao za svoje nastupe.

Slika 4. J. S. Bach: Muzička žrtva, praizvedba Jurica Murai za čembalom.
Varaždin, 27. rujna 1976. godine

Nedostatak čembala - ključnog instrumenta barokne glazbe postao je veliki problem za izvedbe našeg festivala, pa je odlučeno da se instrument nabavi. Jurica Murai predložio je odabir čembala "Neupert", tada vrhunskog suvremenog instrumenta. Cijena je koliko se sjećam iznosila 30.000 DM. Uvoz je preuzeo "Vartimpeks", a kupac je bilo Narodno kazalište "A. Cesarec" Varaždin, jer Varaždinske barokne večeri nisu bile pravna osoba. Administrativne prepreke bile su ogromne i potrajale su dvije godine.

Jurica Murai, čembalo i Tonko Ninić, violina bili su prvi umjetnici koji su 1979. godine uz taj instrument izveli *Šest sonata za violinu i čembalo* J. S. Bacha, snimljene na pločama "Jugoton", uz popratni tekst filmskog redatelja Zvonimira Berkovića. Danas bi teško mogli naći inspirativniji esej o neizmjerljivoj ljepoti glazbe J. S. Bacha, koji je obilježio Varaždinske barokne večeri i hrvatsku glazbenu kulturu 20. stoljeća: "U njegovoj glazbenoj rečenici sadržano je značenje koje bi "svojim riječima" mogao izreći tek poneki filozof, mistik ili, možda, matematičar, odnosno onaj kome je bar jedanput pošlo za rukom da razgrne svemirsku tamu i da sagleda u punoj svjetlosti Veliku povezanost svih uzroka i svih posljedica, mnogostruku povezanost zakona i duha, života i smrti, prostora i vremena. Bachova glazba poima cjelinu svijeta: nebo i zemlju, zvijezde i ljude, ona se postavila u samo središte svega postojećeg, ona je mjesto iz kojeg se mogu sagledati sve tajne kozmogonija, a prije svega tajna ukidanja vremena. Bachova je fuga, zapravo, pobjeda na vremenom (...)"⁷ Višnja Mažuran te je godine nastupila na novom čembalu također s programom skladbi J. S. Bacha.

U programu 10. VBV 5. listopada 1980. nastupio je Karl Richter i na čembalu izveo *Goldberg varijacije* J. S. Bacha. Umjetnik je ostao u pamćenju varaždinske publike kao dirigent veličanstvene izvedbe Bachove *Mise u h-molu*, izvedene 1978. godine. K. Richter upamćen je kao veliki autentični tumač Bachove glazbe. Za vokalnu solisticu je često pozivao Ružu Pospiš Baldani.

O mirnoći i koncentraciji Jurice Muraja svjedoči neprilika iz 1977. godine kada je za vrijeme izvođenja *Koncerta za klavir i orkestar br. 5. u f-molu* J. S. Bacha eksplodirao reflektor pod stropom Isusovačke crkve. J. Murai i njegov instrument zasuti su komadićima stakla, no dirigent Milan Horvat i Zagrebačka filharmonija čuli su samo pucanj. Jurica se mirno digao i otriasao staklo i dao znak maestru Horvatu da je spreman nastaviti koncert.

Ovaj je incident pokazao da je barokna pavlinska crkva u veoma lošem stanju i da je nužna sveobuhvatna obnova. Zahvaljujući dolasku svećenika Alojzija Domislovića za dekana i lektora crkve i njegovoj neiscrpoj energiji, ovaj je spo-

⁷ Zvonimir BERKOVIĆ, J. S. Bach: *Šest sonata za violinu i čembalo*, esej uz gramofonski album "Jugoton Fonoars" LSY 61427, 61428, 61429 (1979.).

menik u desetak godina građevinski uređen, nabavljene nove orgulje i crkvene klupe s grijanjem, uz obnovu cjelokupnog umjetničkog inventara.

Lijepog ranojesenskog dana 1980. bili smo gosti ljubazne gospođe Dragice Murai-Anyu, majke Jurice Muraja na posjedu u Vučetincu na Sv. Jurju, uz Vladimira Kranjčevića, Eriku Krpan i njenu djevojčicu Katarinu, danas značajno ime pijanističke scene. Na večer smo slušali vrhunski Richterov koncert – J. Bach: *Goldberg varijacije* (čembalo "Neupert"). Sve to duboko mi je u pamćenju jer se tako lijep dan u životu ne događa često.

JURICA MURAI I HRVATSKA GLAZBENA BAŠTINA

Jurica Murai je na svom umjetničkom putu uvijek smatrao hrvatsku glazbu značajnom za svoja interpretaciju i istraživanja. Još u dječjačkoj dobi 1938. godine izveo je "neveliku, ljepuškastu skladbicu oca Fortunata Pintarića (...) jer će ona ostati trajnom oznakom njegova repertoara u svim kasnijim desetljećima. Prozračnost, melodijska bistrina nepretenciozne kantilene u Pintarićevoj *Pastoreli*, njezina formalna jednostavnost, odlike su do kojih će Murai u zreloj dobi itekako održati (...) pa će se *Pastoreli* pridružiti brojne skladbe istog autora, a nekima između njih Murai će redakcijom i priređivanjem za tisak posvetiti posebnu pozornost".⁸

U razgovoru za *Varaždinske vijesti* Jurica Murai ocjenjuje europske temelje hrvatske glazbene baštine: "Hrvatsku glazbenu baštinu ne treba gledati izolirano. Mi smo uvijek bili po stilu u Europi. Ne tvrdim da smo bolji od drugih, ali smo tu. Luka Sorkočević je, recimo, pisao u Mozartovom stilu! S druge strane, informacije iz Europe su na nevjerovatan način našim skladateljima bile dostupne vrlo brzo. Primjerice, na dvoru Draškovićevih u Trakošćanu note sa praizvedbe u Beču našle su se već nakon četiri tjedna, a u nekim slučajevima i prije! Zatim, tu su Lukačičevi moteti na najvišoj europskoj razini, a živio je prije Bacha. Za njega se i znalo, kao i za Vinka Jelića, samo što je ta crkvena glazba marginalizirana (...). Kasnije su se počela otkrivati nepoznata djela Motovunjanina, Šibenčanina, Cecchinija, Raffaellija, Sorkočevića, Ivančića, Jarnovića, Bajamontija".⁹

Ne mogu sa sigurnošću tvrditi, ali je moguće da se J. Muraja interpretacija skladbi Ebnera, Pintarića i Livadića dojmila Miroslava Krleže koji je u dnevniku Enesa Čengića od 15. 02. 1981.¹⁰ zabilježio njegovu pozitivnu impresiju o Murajevom nastupu na televiziji i hrvatskim skladateljima 18. i 19. stoljeća: "Bilo je neku

⁸ E. KR PAN, n. dj., 87.

⁹ Dragica VITEZ, "Pijanist Jurica Murai, redovni profesor na zagrebačkoj muzičkoj akademiji", *Varaždinske vijesti*, 17. veljače 1993., br. 2509., str. 6.

¹⁰ Enes Čengić nazvao me telefonom početkom ožujka 1981. za podatke o Jurici Muraju i izvedenom programu u TV emisiji, koje treba Miroslav Krleža (nap. autora).

večer zanimljivo predavanje i Jurica Murai je sjajno svirao kompozicije naših autora osamnaestoga i devetnaestoga stoljeća – Leopolda Ebnera, Fortunata Pintarića i Ferde Livadića-Wiesnera. Uzmite jednog takvog Ebnera, koji komponira čitav niz klavirskih i orguljaških djela, oratorij, cijelu relativno veliku muzičku literaturu, profesor je, mali učitelj glazbe. Pa onda taj drugi, Fortunat Pintarić, koji je gotovo nepoznat. Svira orgulje i piše muzički opus, uistinu vrijedan opus¹¹.

Godine 1980. Jurica Murai je u programu 10. VBV maestralno izveo *Sonate* Domenica Scarlattija, "(...) skladbe raznolikih ugođaja, čudesne melodijske i harmonijske inventivnosti, te tehničkih zahtjeva kojima je definitivno razdvojio pijanističku od orguljske tehnike sviranja (...)".¹²

Godine 1981. uz proslavu 800. obljetnice Varaždina objavljena je gramofonska ploča snimke *Sonata* koncerta J. Muraja, čiji su ovitak grafički oblikovali Varaždinci Goran Merkaš, Zoran Gracer i Ivica Plovanić. Na omotnici ploče prikazane su ruke pijanista sa klavijaturom, motiv koji će se ponavljati na drugim pločama i kao zaštitni znak Međunarodnog pijanističkog natjecanja. Varaždinska snimka koncerta *Sonata* D. Scarlattija kasnije je objavljivana na novim izdanjima nosača zvuka, kao trajna vrijednost interpretacije Jurice Muraja.

MEĐUNARODNA PIJANISTIČKA NATJECANJA "BACH-HÄNDEL-SCARLATTI"

Međunarodna pijanistička natjecanja "Bach-Händel-Scarlatti" održana u okviru Varaždinskih baroknih večeri 1985. i 1987. godine osmislili su prof. Murai i prof. Vladimir Kranjčević uz podršku zagrebačkih kolega. Bilo je mnogo pripremnih dogovora i planiranja skladbi za natjecanje, a najveći teret bio je na Jurici Muraju. U to vrijeme nisam radio u SIZ-u kulture ni u organizaciji festivala, ali sam bio pozvan da pomognem realizirati prvo natjecanje u složenim okolnostima, dok sam 1987. bio ponovo tajnik SIZ-a kulture i predsjednik Radnog odbora natjecanja.

U žiriju natjecanja bili su vrhunski poznavatelji klavirske glazbe, pedagozi i pijanisti: prof. Rudolf R. Kehrner,¹³ profesor Državnog konzervatorija "Čajkovski" Moskva, predsjednik i članovi: Ludwig Hoffmann, profesor Visoke škole

¹¹ Enes ČENGIĆ, *S Krležom iz dana u dan (1980-1981). Knj .4 : U sjeni smrti*, Zagreb, 1985., 183-184.

¹² Vida RAMUNŠČAK: *D. Scarlatti. Sonate. J. Murai, klavir*. Tekst ovitka gramofonske ploče "Jugoton" LSY-66136 (1981).

¹³ Prof. Rudolf R. Kehrner održao je u Varaždinu i dva pijanistička koncerta. Pripada generaciji Emila Gilelsa i Svjatoslava Richtera koja je pronijela slavu ruske pijanističke umjetnosti po svijetu. Održavao je stalni godišnji seminar na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, nastupao je u Ljubljani i Sarajevu.

za glazbu München, prof. Michael Krist, profesor na Hochschule für Musik Beč, Jurica Murai i Stjepan Radić, profesori Muzičke akademije u Zagrebu. Akademik Ivo Maček, profesor Muzičke akademije u Zagrebu bio je član žirija umjesto prof. Krista 1987. godine. Sastav žirija potvrđuje autoritet iskusnih i vrsnih poznavatelja klavirske glazbe.

Slika 5. Žiri 2. međunarodnog natjecanja "Bach-Händel-Scarlatti" 1987. godine

Prvo natjecanje održano je od 15. do 21. rujna 1985. uz sudjelovanje sedmero sudionika, a pobjednici su bili Aleksandar Madžar i Lorena Saradžić (Jugoslavija), te Dana Saturyova (Čehoslovačka). Bilo je prijavljeno 13 kandidata, međutim pristupilo je sedmero. Nakon prve faze, troje prvonagrađenih ušlo je u drugu fazu, potom i u treću - finalnu. Natjecatelji su pokazali izuzetnu sposobnost, kondiciju i talent u izvođenju zaista teških kompozicija trojice baroknih skladatelja. Prva nagrada nije dodijeljena, a prema jednoglasnoj odluci žirija drugu nagradu podijelili su Aleksandar Madžar iz Jugoslavije i Dana Saturyova iz Čehoslovačke. Treća nagrada pripala je Loreni Saradžić iz Jugoslavije, dok četvrta nije dodijeljena.

Drugo međunarodno pijanističko natjecanje u skladu s odlukom Skupštine općine i drugih nadležnih organa Općine Varaždin održano je 1987. godine, a potom u perspektivi svake četvrte godine.¹⁴ Žiri je odlučio da dodijeli tri ravnopravne druge nagrade za A. Starodubrovskog, C. Kliegel i N. Grigorjan i treću nagradu N. Majnarić. Specijalnu nagradu za izvedbu *Predigre i teme s varijacijama* hrvatskog skladatelja J. Raffaellija dobio je A. Starodubrovskij. Nesebičnom donacijom čembalisticke Višnje Mažuran, koja se u korist natjecanja odrekla honorara za svoj solistički koncert 17. VBV, omogućena je specijalna nagrada koju je žiri dodijelio najboljem interpretatoru Bachovih djela. Nagradu su podijelili A. Starodubrovskij i C. Kliegel.

Jurica Murai je uz varaždinsko natjecanje iznio svoje razmišljanje o problemima mladih pijanista“. Bojim se da je to sve više show-bussines i da na kraju ta nadarena djeca postanu žrtve toga. Što se s njima događa kasnije, kad su zreli? Jesu li kome interesantni? Školovanje na instrumentu traje 14–15 godina i tek onda možeš nešto i sam nadograđivati i otkrivati. Radije bih da nisam u pravu, ali nisam pristalica takvog ubrzanog tretmana glazbeno nadarene djece. U svojem profesorskom radu nastojao sam odgajati ozbiljne glazbenike, iako je uvijek bilo i studenata koji su željeli brz, munjevit uspjeh. Ja i danas stojim na raspolaganju svakom bivšem studentu koji želi moju pomoć. Uostalom, niti ja sam danas ne izlazim pred publiku, a da se prethodno ne konzultiram s nekim drugim stručnjakom. To me još naučila velika dama francuske glazbe, gospođa Long“.¹⁵

KRAJEM OSAMDESETIH I DEVEDESETIH GODINA 20. STOLJEĆA

U prosincu 1988. s Juricom Murajem pripremao sam i organizirao program svečanog koncerta u povodu 160. obljetnice Muzičke škole Varaždin, 150. godišnjice Ilirske čitaonice (tada Gradske knjižnice i čitaonice “Sloboda“ Varaždin) i 150. godišnjice rođenja Vatroslava Jagića. Murai je bio prvi umjetnik s čijim sam imenom pridobio za nastup Ružu Pospiš-Baldani, Višnju Mažuran, Ingu Heinl, Rudolfa Klepača i Josipa Klimu. U svojem je programu izveo 104. *Petrarkin sonet* i *Zaboravljeni valcer* Franza Liszta, a pratio je izvedbe R. Klepača i J. Klime. Višnja Mažuran izvela je dvije sonate D. Scarlattija i pratila solističke nastupe R. Pospiš-Baldani i I. Heinl. Nastupio je zbor i orkestar Muzičke škole uz dirigenta Vladimira Šćedrova.

¹⁴ Nakon promjena organizacije VBV projekt Međunarodnog pijanističkog natjecanja “Bach-Händel-Scarlatti“ pao je u zaborav.

¹⁵ Dragica VITEZ, n. dj.

Slika 6. Sudionici svečanog koncerta 160. godišnjice Muzičke škole Varaždin, 150. godišnjice Ilirske čitaonice i 150. godišnjice rođenja Vatroslava Jagića. Od lijeva na desno: Vladimir Šcedrov, Jurica Murai, Josip Klima, Inga Heinl, Višnja Mažuran, Ruža Pospiš-Baldani i Rudolf Klepač. Narodno kazalište "August Cesarec" Varaždin, 19. prosinca 1988. godine.

U rujnu 1991. godine kada je grad Varaždin razorno napala jugovojska, došlo je u pitanje održavanje 21. godišta festivala. Primili smo poruku Europskog savjeta Strasbourg i gradskih struktura koje su podržale namjeru da se manifestacija održi od 20. do 24. studenoga 1991. iako je na snazi bila zračna opasnost.

Jurica Murai se angažirao kao umjetnički voditelj projekta u pripremi *Koncerta za 1, 2, 3 i 4 klavira i gudački orkestar J. S. Bacha*. Sudjelovali su Zagrebački solisti, Jurica Murai, Stjepan Radić, Veljko Glodić, Mladen Janjanin, Sretna Meštrović, Jasminka Bontek, Davor Brđanović, Narcis Grabar i Nenad Novak.

Te opasne i ratne jeseni Zagrebački solisti izveli su Vivaldijeva *Četiri godišnja doba* i *Stabat Mater* G. B. Pergolesija. Održan je koncert orguljaša Anđelka Klobučara, te dječjih zborova I. i V. osnovne škole Varaždin, a u zaključku sveta misa s djelima J. V. Rathgebera, što je pokazalo značenje glazbe za slobodu domovine.

Dragi Marijan,

inajen Ti program Bachovih koncerta za klavir(e) sa staccima. Stareci u zagradi treba tako i štampati, a zašto, to će Ti prvom zgodom resturamčiti.

Žao mi je, da u četvrtak nisam sastavljen mogao prisustvovati, ali mi je Vlado sve ispričao.

Nadam se, da ste tri dobro, ukoliko je to danas moguće.

Do skorog viderija najzadacnije pozdravi sve Tvoje; predhovima se pridružuje: Kika.

Tvoj
Jurica

Slika 7. Pismo Jurice Muraja tajniku VBV-a s uputom za tiskanje programske knjižice 21. VBV-a

Slika 8. Nakon izvedbe Bachovih koncerata za 1, 2, 3 i 4 klavira i gudački orkestar. Jurica Murai i Zagrebački solisti, Varaždin, 21. VBV, 20. studenoga 1991.

U vremenu od 1991. Jurica Murai posjećuje Varaždin tijekom čitave godine, a obavezno je prisustvovao koncertima festivala, bilo kao sudionik ili član prosudbenih odbora. U jednoj je prilici kod mene preslušavao ploču američkog pijanista Glenna Goulda, pripremajući se za koncert djela J. S. Bacha. Ovo je ilustracija njegovog glazbenog shvaćanja: zanimalo ga kako to izvode drugi pijanisti.

Na koncertu 28. VBV 24. rujna 1998. izvodio je klavirske skladbe J. S. Bacha, G. F. Händela i D. Scarlattija. Uz veliko odobravanje slušateljstva, ova nezaboravna večer bila je zadnji nastup velikog umjetnika klavira u Varaždinu. Nakon toga do mene su dopirale loše vijesti. Jurica Murai, veliki umjetnik klavira napustio nas je 26. siječnja 1999. godine. Ipak, glazba zabilježena na pločama uvijek i iznova dokazuje da njegove izvedbe, a isto tako i J. Murai žive u imaginaciji svih koji su ga voljeli i poštovali. Ostala su njegova srdačna pisma, razglednice s mora, sjećanja na susrete, koncerte i njegov posebni smisao za humor, sve što je bilo jedinstveno i neponovljivo, samo Jurice Muraja.

Prof. Ella Murai-Kovačić trajno se starala o ostavštini svoga supruga. Bogatu glazbenu knjižnicu, raznorodan notni materijal i muzikološka istraživanja prof. Jurice Muraja pohranila je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Drugi dio građe darovan je Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti i pohranjen je u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe. Ovu donaciju je posthumno HAZU predao Zvonimir Kren, oporučni nasljednik Jurice Muraja i Elle Kovačić-Muraj.¹⁶

ZNAČENJE JURICE MURAJA ZA VARAŽDINSKE BAROKNE VEČERI

Umjetnički put Jurice Muraja od 1971. godine do kraja koncertne karijere snažno su obilježile Varaždinske barokne večeri i izvedbe namijenjene festivalskom programu. "Varaždin je u životu i pijanizmu Jurice Muraja imao posebno mjesto. Varaždin, pred mojim očima kao da odiše muzikom. Je li po srijedi ljubav prema rodnom gradu, gradu prvih đaćkih spoznaja, smisao za lijepo, intenzivno prijateljstvo s dirigentom Vladimirom Kranjčevićem koji će biti na čelu tog festivala u svih dosadašnjih trideset godina, ili sve to zajedno? Tek posljedice su tu, ubilježene u nizu programskih ideja, u satima provedenima na festivalu i oko njega, ali – a to jest najvažnije – u velikom broju ostvarenih umjetničkih projekata posebno pripremanih za Varaždinske barokne večeri. (...) Varaždin i njegov festival oslobađaju, usmjeruju Muraievu kreativnost od sredine sedamdesetih na ovamo prema sasvim specifičnim temama, na posebno i vrlo istaknuto područje njegovih umjetničkih interesa (...)"¹⁷

¹⁶ Nap. autora.

¹⁷ E. KR PAN, n. dj., 59.

Intenzivnija programska orijentacija J. Muraja prema baroknim skladateljima otpočela je 1976. projektom *Muzička žrtva* J. S. Bacha. Skladbe velikog 'lajpciškog kantora' izvodio je već od nastanka VBV 1971. i 1973. *Muzička žrtva* bila je izuzetan projekt (istovremeno i jugoslavenska praizvedba) koji je umjetnički osmislio i ostvario J. Murai uz suradnju vrsnih zagrebačkih glazbenika: T. Tabake, I. Pinkave, J. Klime, T. Buljana, B. Lhotke.

Znakovite su Bachove izvedbe 1977. – *Koncert za klavir i orkestar br. 5 u f-molu* (dirigent M. Horvat, Zagrebačka filharmonija). Uz T. Ninića 1979. godine izveo je Bachovih *Šest sonata za violinu i čembalo*. Veliki glazbeni događaj predstavljale su *Sonate* D. Scarlattija 1980. i *Händelova Suita br. 2 u F-duru, Preludij, Menuet i Arija u B-duru, te Suita br. 7 u g-molu* 1985. godine. U repertoaru za VBV izvodio je djela J. Ph. Rameaua, Glucka-Brahmsa, a naročito hrvatskih skladatelja: L. Sorkočevića, F. Pintarića, T. Restija, J. Raffaellija, M. Jarnovića, L. Ebnera. Ali skladbama J. S. Bacha se vraćao uvijek: 1991. 1993, 1995. i 1998. Posebno su mu bila draga velika trojica: Bach, Händel i Scarlatti, skladatelji i djela koja pred izvođača postavljaju najviše zahtjeve.

Posebno je značajno da su koncerti Jurice Muraja sačuvani na gramofonskim pločama "Jugoton" i kasnije na CD-ima - izdanjima Varaždinskih baroknih večeri i drugih nakladnika.

Muzikologinja Seadeta Midžić odredila je visoko mjesto Jurice Muraja u hrvatskoj i varaždinskoj glazbenoj povijesti: "U temelj toga puta, koji izvire iz Varaždinskih baroknih večeri, svojim cjelokupnim umjetničkim, intelektualnim i kulturnim afinitetom sudbinski se ugradio i *Jurica Murai*. Inspiraciju pregnantnim uspomena idilično-glazbenog pejzaža svog djetinjstva, stančičevsko zrcaljenje maglenih slika duše rodnog grada Varaždina i harmonične glazbene titraje slojeva nasljeđa velikih duhovnih ideala – Murai je amalgamirao u mudro oblikovanje ne samo glazbe (i u izdavanju skladatelja varaždinskog kruga), već je pridonio oblikovanju i dignitetu prostora samoga varaždinskog festivala. Njegovu sveobuhvatnu kulturu motivirao je i osjećaj misije, ali i duga prema visokoj glazbi s jasnim, proživljeno kozmopolitskim i još uvijek idealističkim usmjerenim ciljem – kako same umjetnosti, tako i cjelokupnog života u umjetnosti. Tako i glazbena umjetnost za njega nije bila san već dnevni dug visokom idealu, u svojoj njegovoj prividno praktičnoj jednostavnosti ponavljanja i obnavljanja sofisticirane i promišljene male mjere i postupnog napredovanja".¹⁸

Izložba *Jurica Murai. Hommage uz desetu obljetnicu smrti 1999. – 2009.* Izbor građe Ella Murai-Kovačić, postav Marijan Kraš. Hrvatsko narodno kazalište Varaždin, 18. – 29. rujna 2009. godine

¹⁸ Seadeta MIDŽIĆ: "Trideset godišta Varaždinskih baroknih večeri", *Varaždinske barokne večeri. 30 festivalskih godina. Značajke-događaji-osobnosti*, Varaždin, 2000., str. 28.

LITERATURA

1. Krešimir FILIĆ: *Glazbeni život Varaždina*, Varaždin, Muzička škola Varaždin, 1972.
2. Erika KRPAN: *Murai*, Varaždin, Varaždinske barokne večeri, 2000.
3. *Spomenica uz dvadesetu obljetnicu Varaždinskih baroknih večeri 1971. - 1990*. Uredio Marijan KRAŠ, Varaždin, Varaždinske barokne večeri, 1990.
4. Programske knjižice Varaždinskih baroknih večeri 1971. - 1993.
5. Varaždinske vijesti 1992., 1993.

SAŽETAK

JURICA MURAI – VARAŽDIN I VARAŽDINSKE BAROKNE VEČERI

Jurica Murai, profesor klavira Muzičke akademije u Zagrebu redoviti član HAZU i ugledni hrvatski pijanist, obilježio je glazbenu scenu druge polovine 20. stoljeća ne samo svoje domovine, već i u europskim relacijama. Nezaobilazna je njegova uloga u koncertnom životu Varaždina prije nastanka Varaždinskih baroknih večeri (VBV), a nastupao je i nakon isteka festivala. Za svojeg života Jurica Murai izveo je u Varaždinu 40 koncerata.

U bogatoj glazbenoj povijesti Varaždina Jurica Murai ostaje zabilježen nebrojenim izvedbama zahtjevne klavirske literature i diskografskim izdanjima, ali i znanstvenim istraživanjem hrvatske i varaždinske glazbene baštine.

Ključne riječi: Jurica Murai; Varaždinske barokne večeri.

SUMMARY

JURICA MURAI – VARAŽDIN AND VARAŽDIN BAROQUE EVENINGS

Jurica Murai, the late piano professor at the Music Academy in Zagreb, full member of the Croatian Academy of Sciences and Arts and a renown Croatian pianist, played a major part on the music scene of Croatia and Europe in the second half of the 20th century. He was regularly present on the concert stages in Varaždin even before the well-known festival Varaždin Baroque Evenings became an annual event.

He was a significant performer at the festival but also during the rest of the concert season. In the rich musical history of Varaždin Jurica Murai is recorded as a notable performer of the most demanding piano works who also made numerous records. His work in the research of the musical heritage of Varaždin is also highly appreciated.

Key Words: Jurica Murai; Varaždin Baroque Evenings.